

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE
PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE

a articolului 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal
(confeccionarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor de
importanță deosebită false)

(Sesizarea nr. 25g/2018)

CHIȘINĂU

14 mai 2018

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

Dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
Dlui Aurel BĂIEȘU,
Dlui Igor DOLEA,
Dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Gheorghe Reniță, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 20 februarie 2018
și înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a articolului 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal, ridicată de către dl avocat Igor Chiriac, în dosarul nr. 1-77/18, pendinte la Judecătoria Strășeni, sediul central.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională la 20 februarie 2018, de către dl judecător Sergiu Osoianu de la Judecătoria Strășeni, sediul central, în baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

3. Autorul excepției a invocat că dispoziția de la articolul 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal – „săvârșite referitor la un document de importanță deosebită” – este contrară articolelor 1 alin. (3), 22 și 23 din Constituție.

4. Prin decizia Curții Constituționale din 29 martie 2018, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost declarată admisibilă, fără a prejudeca fondul cauzei.

5. În procesul examinării excepției de neconstituționalitate, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Procuraturii Generale și Departamentului de Drept penal al Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova.

6. La ședință plenară publică a Curții, excepția de neconstituționalitate a fost susținută de către dl avocat Igor Chiriac, autor al sesizării. Parlamentul a fost reprezentat de către dl Valeriu Kuciuk, șef al Serviciului reprezentare la Curtea Constituțională și la organele de drept din cadrul Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de către dl Eduard Serbenco, secretar de stat în cadrul Ministerului Justiției.

CIRCUMSTANȚELE LITIGIULUI PRINCIPAL

7. Pe rolul Judecătoriei Strășeni, sediul central, se află cauza penală de învinuire a dlui Ion Ciobanu de comiterea infracțiunii prevăzute la articolul 361 alin. (2) lit. c) [*Confeționarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false*] din Codul penal.

8. Potrivit rechizitoriului, dl Ion Ciobanu este învinuit că ar fi prezentat la angajare în calitate de pădurar o diplomă de licență falsă, conform căreia ar fi obținut titlul de licențiat în științe agricole, specialitatea „silvicultură și grădini publice”. Acțiunile acestuia au fost încadrate de către procuror sub dispozițiile articolului 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal – „deținerea și folosirea unui document oficial fals de importanță deosebită”.

9. Pe 25 ianuarie 2018, în cadrul ședinței de judecată, dl avocat Igor Chiriac a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a articolului 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal.

10. Prin încheierea din 15 februarie 2018 Judecătoria Strășeni, sediul central, a dispus suspendarea procesului, ridicarea excepției de neconstituționalitate și trimiterea sesizării Curții Constituționale în vederea soluționării acesteia.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

11. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 22 Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

12. Prevederile relevante ale Codului penal sunt următoarele:

Articolul 3 Principiul legalității

„(1) Nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvârșirea unei infracțiuni nici supus unei pedepse penale, decât în baza unei hotărâri a instanței de judecată și în strictă conformitate cu legea penală.

(2) **Interpretarea extensivă defavorabilă și aplicarea prin analogie a legii penale sunt interzise.”**

Articolul 361 Confeționarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false

„(1) Confeționarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații, confeționarea sau vânzarea imprimatelor, ștampilelor sau a sigiliilor false ale unor întreprinderi, instituții, organizații, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare,

se pedepsește cu amendă în mărime de până la 650 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 200 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani.

(2) Aceleași acțiuni:

[...]

c) săvârșite referitor la un document de importanță deosebită;

[...]

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 550 la 950 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 5 ani.”

13. Prevederile relevante ale Legea nr. 982 din 11 mai 2000 privind accesul la informație sunt următoarele:

Articolul 6 Informațiile oficiale

„(1) În sensul prezentei legi, informații oficiale sunt considerate toate informațiile aflate în posesia și la dispoziția furnizorilor de informații, care au fost elaborate, selectate, prelucrate, sistematizate și/sau adoptate de organe ori persoane oficiale sau puse la dispoziția lor în condițiile legii de către alți subiecți de drept.

(2) În sensul prezentei legi, drept documente purtătoare de informații sunt considerate:

1) oricare din următoarele (sau o parte din acestea):

a) orice hârtie sau alt material pe care există un înscris;

b) o hartă, un plan, un desen, o fotografie;

c) orice hârtie sau alt material pe care sunt marcaje, figuri, simboluri sau perforări care au un sens pentru persoanele calificate să le interpreteze;

d) orice obiect sau material din care pot fi reproduse sunete, imagini sau înscrisuri cu sau fără ajutorul unui alt articol sau mecanism;

e) orice alt înregistrator de informație apărut ca rezultat al progresului tehnic;

2) orice copie sau reproducere a purtătorilor de informații menționați la punctul 1) al prezentului alineat;

3) orice parte a unei copii sau reproduceri menționate la punctul 2) al prezentului alineat.

(3) Informațiile oficiale nedocumentate, care se află în posesia furnizorilor (persoanelor responsabile ale acestora), vor fi puse la dispoziția solicitanților în ordine generală.”

14. Prevederile relevante ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale sunt următoarele:

Articolul 7

Nicio pedeapsă fără lege

„1. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, momentul în care a fost săvârșită, nu constituia o infracțiune, potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii.

[...]”

ÎN DREPT

A. ADMISIBILITATEA

15. Prin decizia din 29 martie 2018, Curtea a confirmat respectarea, în prezenta cauză, a condițiilor de admisibilitate a unei excepții de neconstituționalitate, stabilite în jurisprudența sa constantă.

16. Curtea a reținut că obiectul excepției de neconstituționalitate este articolul 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal, norma legală în baza căreia este judecată cauza penală pendinte la Judecătoria Strășeni. Verificarea constituționalității acestui tip de acte normative ține de competența sa *ratione materiae*, potrivit articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție.

17. De asemenea, excepția a fost ridicată de către reprezentantul uneia dintre părțile la proces.

18. Curtea a mai reținut că prevederile aplicabile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

19. Pentru a declara admisibilă sesizarea, Curtea a trebuit să stabilească și incidența drepturilor garantate de Constituție, invocate de către autorul acesteia.

20. În acest sens, Curtea a apreciat că problema care se pune în prezenta cauză constă în verificarea conformității articolului 361 alin. (2)

lit. c) din Codul penal cu principiul legalității, în special, verificarea caracterului cert al acestei norme.

21. Prin urmare, Curtea a considerat că această excepție urmează a fi examinată prin prisma prevederilor articolelor 1 alin. (3) și 22, care garantează principiul legalității incriminării și al legalității pedepsei penale, în coroborare cu articolul 23 alin. (2) din Constituție, care instituie criteriile de calitate pe care trebuie să le îndeplinească o lege.

B. FONDUL CAUZEI

PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLELOR 1 ALIN. (3) ȘI 22, COROBORATE
CU ARTICOLUL 23 ALIN. (2) DIN CONSTITUȚIE

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

22. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul pretinde că textul articolului 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal – „săvârșite referitor la un document de importanță deosebită” – nu întrunește condițiile de calitate a legii, mai exact, condițiile clarității și previzibilității. Aceste lipsuri s-ar datora faptului că legea nu stabilește ce semnifică noțiunea de „document de importanță deosebită”. Semnificația acesteia ar fi stabilită, în practică, printr-o interpretare extensivă.

23. Potrivit autorului excepției de neconstituționalitate, prevederile contestate contravin articolelor 1 alin. (3), 22 și 23 din Constituție.

B. Argumentele autorităților

24. În opinia sa, Președintele Republicii Moldova a menționat că noțiunea de „document de importanță deosebită” nu beneficiază de o definiție, fapt care face incertă stabilirea documentelor care pot fi considerate de „importanță deosebită”. Unul dintre principiile dreptului penal este cel al interpretării stricte, care este irealizabil în prezenta cauză. Așadar, o normă cu caracter vag exclude posibilitatea calificării corecte a faptei penale și, prin urmare, generează decizii arbitrare.

25. Parlamentul nu și-a prezentat opinia scrisă. Totuși, în ședința publică a Curții, reprezentantul Parlamentului a susținut că excepția de neconstituționalitate privește o problemă de interpretare și de aplicare corectă a legii, nu o problemă de drept constituțional. Din acest motiv, reprezentantul Parlamentului a pledat pentru respingerea sesizării.

26. În opinia prezentată de Guvern se menționează că prin „document de importanță deosebită” se are în vedere un act eliberat de către o autoritate publică. Apartenența autorității de categoria autorităților publice trebuie stabilită de către organul de urmărire penală, precum și de instanța de judecată, la calificarea infracțiunii. Astfel, Guvernul susține că norma contestată este clară și previzibilă și, prin urmare, îi permite

persoanei să înțeleagă conținutul acesteia și să conștientizeze consecințele acțiunilor sale.

27. În opinia sa, Procuratura Generală a notat că rămâne la discreția instanței să aprecieze dacă un document este sau nu de importanță deosebită în contextul infracțiunii prevăzute la articolul 361 din Codul penal, având în vedere pericolul social și consecințele survenite. Astfel, Procuratura Generală consideră că excepția de neconstituționalitate privește o problemă de interpretare și de aplicare corectă a legii, nu o problemă de drept constituțional.

28. Potrivit opiniei Departamentului Drept penal al Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova, nu este nici clar și nici previzibil ce are în vedere legislatorul prin „document de importanță deosebită”. Justițiabilul este privat de capacitatea de a prevedea, în mod rezonabil, în care condiții ar urma să răspundă în baza articolului 361 alin. (1) din Codul penal atunci când ar confeționa, deține, vinde sau folosi un document oficial fals, care acordă drepturi sau eliberează de obligații, și, respectiv, în care condiții ar urma să răspundă în baza articolului 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal, în ipoteza în care aceleași acțiuni sunt săvârșite în privința unui document de importanță deosebită. Chiar apelând la consultanța de specialitate, o asemenea persoană nu ar putea determina, fără echivoc, care dintre aceste două norme îi este aplicabilă. Astfel, este imposibilă stabilirea unei limite exacte care desparte importanța deosebită a unui document și importanța „mai redusă” a unui document.

29. În concluzie, Departamentul Drept penal al Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova consideră că dispoziția contestată nu corespunde standardului de claritate și previzibilitate cerut de Constituție.

C. Aprecierea Curții

1. Principii generale

30. Curtea reține că, în general, exigențele statului de drept presupun, *inter alia*, asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, § 41).

31. În special în materie penală, dispozițiile articolului 22 din Constituție, împreună cu prevederile articolului 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, garantează principiul legalității incriminării și al pedepsei penale (*nullum crimen, nulla poena sine lege*).

32. În jurisprudența sa, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a stabilit că articolul 7 din Convenție trebuie să fie interpretat și aplicat astfel încât să se asigure o protecție efectivă împotriva urmăririi penale, a condamnării și a sancționării arbitrare a persoanei (*Del Rio Prada v. Spania* [MC], 21 octombrie 2013, § 77; *Rohlena v. Cehia* [MC], 27 ianuarie 2015, § 50; *Vasiliauskas v. Lituania* [MC], 20 octombrie 2015, §

153; *Koprivnikar v. Slovenia*, 24 ianuarie 2017, § 45). Această afirmație este valabilă și în contextul articolului 22 din Constituție.

33. În acest sens, Curtea constată că principiul legalității incriminării și a pedepsei penale presupune, prin definiție, că nicio faptă nu poate fi considerată ca infracțiune dacă nu există o lege care să prevadă acest lucru (*nullum crimen sine lege*) și că nu poate fi aplicată nicio pedeapsă dacă nu este prevăzută de lege (*nulla poena sine lege*).

34. Legalitatea incriminării și a pedepsei reprezintă principala garanție a securității juridice a persoanei în materie penală.

35. Principiul în discuție are consecințe atât în activitatea de elaborare a normelor penale, cât și în procesul aplicării acestora. Altfel spus, el se adresează deopotrivă legislatorului și judecătorului.

36. În activitatea legislativă, principiul legalității incriminării și a pedepsei intervine atât sub aspect material, cât și sub aspect formal. Sub aspect material, acest principiu îi impune legislatorului două obligații fundamentale: 1) să prevadă într-un text de lege faptele considerate infracțiuni și pedepsele aferente; și 2) să redacteze textul legal cu suficientă claritate, pentru ca orice persoană să poată realiza care sunt acțiunile sau inacțiunile care intră sub incidența lui. Aspectul formal se referă la obligația adoptării normelor penale ca legi organice, potrivit articolului 72 alin. (3) lit. n) din Constituție.

37. Pe de altă parte, principiul analizat le impune subiectelor dotate cu competența aplicării legii penale două obligații esențiale: interpretarea strictă a legii penale și interzicerea analogiei, adică să nu aplice legea dincolo de conținutul acesteia, și, respectiv, interzicerea aplicării retroactive a legii penale, cu excepția legii penale mai favorabile.

38. Așadar, infracțiunea și pedeapsa trebuie să fie prevăzute de lege. Expresia „prevăzută de lege” presupune, între altele, ca legea să întrunească standardul calității, i.e. aceasta trebuie să fie – așa cum afirmă constant Curtea Europeană – accesibilă și previzibilă (*Kononov v. Letonia* [MC], 17 mai 2010, § 185; *Maktouf și Damjanović v. Bosnia și Herțegovina* [MC], 18 iulie 2013, § 66; *Del Rio Prada v. Spania* [MC], 21 octombrie 2013, § 91; *Rohlena v. Cehia* [MC], 27 ianuarie 2015, § 50; *Vasiliauskas v. Lituania* [MC], 20 octombrie 2015, § 154; *Koprivnikar v. Slovenia*, 24 ianuarie 2017, § 48). De altfel, Curtea notează că și articolul 23 alin. (2) din Constituție implică adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile.

39. Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată să dispună de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret (*Khlyustov v. Rusia*, 11 iulie 2013, § 68). Accesibilitatea legii are în vedere aducerea la cunoștința publică a actelor normative și intrarea în vigoare a acestora, care se realizează în baza articolului 76 din Constituție, legea publicându-se în Monitorul Oficial.

40. La rândul ei, condiția previzibilității este îndeplinită atunci când justițiabilul poate cunoaște, din chiar textul normei juridice pertinente, iar la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe sau cu ajutorul unor juriști profesioniști, care sunt acțiunile și omisiunile ce-i pot angaja răspunderea penală și care este pedeapsa care îi poate fi aplicată, în cazul încălcării unei norme.

41. Persoanele vizate de norma de drept penal trebuie să fie apte să stabilească caracteristicile esențiale ale actului interzis doar în baza prevederilor care îl specifică, adică prin aplicarea simplă a regulilor de interpretare lingvistică.

42. În același timp, pentru ca legea să îndeplinească cerința de previzibilitate, ea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit, pentru a-i oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrarului (*Sissanis v. România*, 25 ianuarie 2007, § 66).

43. O putere discreționară care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității. Aceeași concluzie este valabilă și pentru puterea discreționară nelimitată a instanțelor judecătorești (HCC nr. 28 din 23 noiembrie 2015, § 61).

2. Aplicarea principiilor în prezenta cauză

44. Curtea observă că articolul 361 alin. (1) din Codul penal stabilește răspunderea pentru confecționarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații, confecționarea sau vânzarea imprimatelor, ștampilelor sau a sigiliilor false ale unor întreprinderi, instituții, organizații, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare.

45. Răspunderea penală este agravată, potrivit articolului 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal, dacă aceleași acțiuni sunt comise în privința unui document de importanță deosebită.

46. Curtea notează că în articolul 361 alin. (1) din Codul penal este specificată noțiunea de documente oficiale false, care acordă drepturi sau eliberează de obligații. Totodată, la alin. (2) lit. c) din același articol este prevăzută noțiunea de document de importanță deosebită fals. Din punct de vedere juridico-penal, ambele noțiuni desemnează obiectul material/imaterial sau produsul infracțiunilor prevăzute la articolul 361 din Codul penal.

47. Între noțiunile „document de importanță deosebită fals” și „document oficial fals, care acordă drepturi sau eliberează de obligații” există o relație de tip „parte – întreg”. Textul „document oficial fals, care acordă drepturi sau eliberează de obligații”, utilizat în articolul 361 alin. (1) din Codul penal, are un caracter constitutiv pentru noțiunea

„document de importanță deosebită fals” din prevederea de la articolul 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal. Această din urmă noțiune are un caracter circumstanțial.

48. În ipoteza în care obiectul material/imaterial sau produsul infracțiunii este reprezentat de un document de importanță deosebită fals, gradul prejudiciabil al infracțiunii este mai mare decât în cazul în care obiectul material/imaterial sau produsul infracțiunii este reprezentat de oricare alt document oficial fals, care acordă drepturi sau eliberează de obligații. Această concluzie decurge din compararea sancțiunii de la articolul 361 alin. (1) din Codul penal cu cea de la alin. (2) al aceluiași articol. Cu alte cuvinte, diferențierea noțiunilor „document de importanță deosebită fals” și „document oficial fals, care acordă drepturi sau eliberează de obligații” are implicații în privința agravării sau a neagravării răspunderii penale a făptuitorului.

49. După această clarificare, Curtea va efectua testul calității legii în privința articolului 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal. Curtea observă că nu există niciun dubiu cu privire la faptul că dispozițiile contestate îndeplinesc condiția accesibilității. Codul penal este publicat în Monitorul Oficial, iar publicul larg are acces la acesta. Aici operează prezumția cunoașterii legii, care decurge din principiul general de drept *Nemo censetur ignorare legem*. Așadar, sarcina Curții constă în a stabili dacă articolul 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal este suficient de previzibil.

50. Cu titlu preliminar, Curtea reține că nivelul de precizie al legislației depinde într-o măsură considerabilă de conținutul instrumentului normativ în discuție, de domeniul pe care-l reglementează și de numărul și statutul celor cărora li se adresează. În prezenta cauză, gradul de previzibilitate al legii trebuie apreciat în lumina standardului „experienței juridice obișnuite”, pentru că norma contestată are o aplicabilitate generală.

51. În acest sens, autorul excepției de neconstituționalitate a invocat caracterul imprevizibil al textului „document de importanță deosebită” din articolul 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal.

52. Din contra, Guvernul a susținut că documente de importanță deosebită pot fi considerate doar actele emise de către o autoritate publică.

53. Curtea a remarcat că nu există niciun text normativ care ar defini noțiunea de „documente de importanță deosebită”, utilizată în articolul 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal.

54. Totuși, având în vedere dispozițiile articolului 6 din Legea nr. 182 din 11 mai 2000 privind accesul la informație, prin „document oficial” este avut în vedere documentul care: 1) conține informații care au fost elaborate, selectate, prelucrate, sistematizate și/sau adoptate de organe ori persoane oficiale sau puse la dispoziția lor în condițiile legii de către alte subiecte de drept; 2) atestă faptul care are relevanță juridică; 3) circulă în

cadrul unui sistem de înregistrare de evidență strictă și de control al circulației. Mai mult, pe lângă aceste caracteristici, în contextul articolului 361 alin. (1) din Codul penal, documentul oficial fals trebuie să confere drepturi sau să scutească de obligații. Un asemenea sens a fost reținut și în decizia Plenului Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 20 martie 2014 (dosarul nr. 4-1ril-2/2014), pronunțată ca urmare a judecării recursului în interesul legii formulat de către Procurorul General cu privire la stabilirea modului unitar de interpretare și de aplicare a prevederilor articolului 361 alin. (1) din Codul penal.

55. În consecință, Curtea observă că, spre deosebire de noțiunea de „document de importanță deosebită”, utilizată în articolul 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal, noțiunea de „document oficial fals, care acordă drepturi sau eliberează de obligații”, utilizată în articolul 361 alin. (1) din Codul penal, are un conținut previzibil.

56. În legătură cu întinderea și conținutul noțiunii de „document de importanță deosebită”, Curtea observă că există o stare de incertitudine sub următoarele aspecte: 1) care este unitatea de măsură ce caracterizează importanța unui document? 2) cine este în drept să stabilească importanța unui document? 3) este avută în vedere importanța documentului pentru stat sau pentru făptuitor? 4) care sunt dimensiunile temporale și spațiale ale importanței unui document?

57. Pentru că legea nu oferă răspunsuri la niciuna dintre aceste întrebări, Curtea consideră că nu există criterii obiective care ar delimita importanța deosebită a unui document și importanța redusă a unui document. Există riscul ca această limită să fie stabilită în baza unor criterii arbitrare și discreționare de către cei dotați cu competența aplicării legii penale. Acest exercițiu poate avea ca efect reducerea sferei de aplicare a articolului 361 alin. (1) din Codul penal, ca urmare a extinderii sferei de aplicare a articolului 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal.

58. Curtea acceptă opinia potrivit căreia posibilul justițiabil este privat de posibilitatea de a prevedea, în mod rezonabil, în ce condiții ar urma să răspundă în baza articolului 361 alin. (1) din Codul penal atunci când ar confeționa, deține, vinde sau folosi un document oficial fals, care acordă drepturi sau eliberează de obligații, și, respectiv, în ce condiții ar urma să răspundă în baza articolului 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal, în ipoteza în care aceleași acțiuni sunt săvârșite în privința unui document de importanță deosebită. *A fortiori*, așa cum s-a subliniat în opinia scrisă a Departamentului Drept penal al Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova, prezentată Curții, chiar făcându-se apel la consultanța de specialitate, o asemenea persoană nu ar putea stabili, fără echivoc, care normă din cele două îi este aplicabilă.

59. Din cauza neclarității prevederii de la articolul 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal, alegerea dintre această dispoziție și cea de la articolul 361 alin. (1) din Codul penal nu poate fi făcută de către cei competenți să

aplice legea penală decât cu aproximație, în funcție de aprecieri lipsite de obiectivitate.

60. Norma contestată acordă instanței de judecată o marjă largă de discreție, fapt care generează existența hotărârilor judecătorești cu interpretări diametral opuse (e.g., vezi: decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 29 ianuarie 2014, în dosarul nr. 1ra-191/2014; decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 18 mai 2016, în dosarul nr. 1ra-898/2016; decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 12 aprilie 2017, în dosarul nr. 1ra-390/2017; decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 24 octombrie 2017, în dosarul nr. 1ra-1273/2017).

61. Astfel, Curtea observă că jurisprudența în materie nu a dezvoltat pentru noțiunea criticată un înțeles care să constituie un reper obiectiv în funcție de care să poată fi apreciat conținutul acesteia. Judecătorul însuși se află în dificultate, fiind pus în situația de a alege între mai multe variante posibile, în lipsa redării clare a normei și, implicit, a regimului sancționator aplicabil.

62. Prin urmare, articolul 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal este susceptibil de interpretare extensivă defavorabilă făptuitorului. Totuși, așa cum a reiterat recent Curtea Europeană în cauza *Prigală v. Republica Moldova*, 13 februarie 2018, §§ 38-40, interpretarea extensivă defavorabilă constituie o încălcare a articolului 7 din Convenția Europeană.

63. Așadar, în lipsa unor repere obiective, inclusiv normative, atribuirea unui document a importanței deosebite se face la discreția celor care aplică legea penală, justițiabilul găsindu-se într-o stare de insecuritate juridică.

64. Rezumând cele enunțate *supra*, Curtea conchide că prevederile articolului 361 alin. (2) lit. c) din Codul penal sunt formulate de o manieră imprecisă și neclară și le conferă autorităților care le aplică o marjă largă de discreție. Prin urmare, ele nu îndeplinesc standardul calității legii penale, fiind contrare articolelor 1 alin. (3) și 22, coroborate cu articolul 23 alin. (2) din Constituție.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g) și 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 literele a) și e) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admite* excepția de neconstituționalitate ridicată de către avocatul Igor Chiriac, în dosarul nr. 1-77/18, pendinte la Judecătoria Strășeni, sediul central.

2. *Se declară neconstituțională* litera c) din alineatul (2) al articolului 361 din Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002.

3. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Mihai POALELUNGI

*Chișinău, 14 mai 2018
HCC nr. 12
Dosarul nr. 25g/2018*